

GENERAL LINGUISTICSDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-073-5-2-7>**БЕЗПЕКОВИЙ ДИСКУРС
ЯК СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН****Бобир Ю. В.***кандидат філософських наук,
доцент кафедри іноземних мов**Воєнно-дипломатичної академії імені Євгенія Березняка
м. Київ, Україна*

Потреба у безпеці є однією з базових потреб людини, а діяльність, спрямована на забезпечення безпеки, є необхідною складовою її життєдіяльності, відтак дослідження безпекового дискурсу як компонента безпекових реалій є завжди актуальним. Крім того, до сьогодні цей дискурс фактично не досліджений з позицій дискурсивної соціолінгвістики – як дискурс інституційного типу, що функціонує у ході мовленнєвої взаємодії комунікантів у сфері безпеки.

У парадигмі соціолінгвістики дискурс – «це спілкування людей, що розглядається з позицій їх приналежності до тієї чи іншої соціальної групи чи стосовно тієї чи іншої типової ситуації, що передбачає певну мовленнєву поведінку» [1, с. 194]. На цій основі виділяють два основних типи дискурсу: персональний (особистісно-орієнтований) та інституційний (статусно-орієнтований). Інституційний дискурс, різновидом якого, на нашу думку, є безпековий дискурс, – це взаємодія комунікантів у межах суспільних інститутів, що передбачає виконання ними «обмеженого кола ролей, обумовлених статусно-рольовими правилами поведінки, спорідненими моделями суспільних та фахових знань, а також особливим видом комунікативних стратегій і тактик» [3, с. 39–40]. Відтак інституційні характеристики є притаманними типам дискурсу, що функціонують у межах суспільних інститутів. Водночас особливості суспільних інститутів відображаються у дискурсі й, відповідно, текстах, у яких його представлено.

Оскільки інститутам безпеки притаманні усі складові, властиві суспільним інститутам [5, с. 242], комунікація, що здійснюється у межах цих інститутів, є дискурсом інституційного типу – безпековим. На професійному рівні цей дискурс функціонує у двох сферах –

національній і корпоративній. У національній сфері він реалізується у діяльності органів, що входять до сектора безпеки держави й завданням яких є забезпечення її національної безпеки. У корпоративній сфері безпековий дискурс є притаманним органам, що опікуються безпекою підприємств, організацій, інституцій. Як окрему сферу функціонування безпекового дискурсу можна виділити міжнародну, представлену комунікацією у межах наднаціональних, міжнародних безпекових організацій.

У контексті дискурсивних досліджень найбільший інтерес представляє сектор безпеки держави, де породжується основний масив текстів безпекового дискурсу, з огляду на значущість питань національної безпеки для людини і суспільства, оскільки вона включає безпеку різних підсистем – особистості, суспільства, держави [5, с.50], а також передбачає створення загальних умов, за яких є можливою як корпоративна, так і міжнародна безпека.

Характеристика комунікації у сфері безпеки залежить від сутності та змісту безпекової діяльності, яку здійснюють органи безпеки. Автором поняття «безпекова діяльність» в україномовному дискурсі вважається В.І. Франчук [7], який разом зі своїми послідовниками застосовує це поняття, досліджуючи особливості забезпечення безпеки підприємств. У тому самому дослідницькому контексті безпекову діяльність розглядали В.І. Фостяк [6], М.І. Копитко, Ю.І. Ільків [2]. Спираючись на визначення вітчизняних науковців можна сказати, що ключовими у безпековій діяльності є два процеси – *завчасне* виявлення загроз безпеці певного об'єкта та вжиття комплексу заходів для протидії цим загрозам з метою збереження такого стану об'єкта, що дозволяє йому «нормально існувати та розвиватися» [5, с. 50]. Тому безпекова діяльність – це діяльність, спрямована на виявлення загроз безпеці певного об'єкта та протидію їм.

Саме у ході безпекової діяльності формується фахова мова – «множинність лексико-граматичних та стилістичних засобів, які забезпечують комунікацію у певній професійній сфері і реалізуються у фахових текстах» [4, с. 5].

Отже, безпековий дискурс як дискурс інституційного типу є професійно-орієнтованою комунікацією, яка здійснюється у межах інститутів безпеки й особливості якої визначаються притаманною цим інститутам безпековою діяльністю, спрямованою на виявлення загроз певному об'єкту і протидію їм.

Основними системотворчими ознаками інституційного дискурсу вважаються мета комунікації та учасники спілкування. Метою безпекового дискурсу, як і безпекової діяльності, є забезпечення безпеки

певного об'єкта, що полягає у виявленні загроз та протидії їм. Ключовим концептом безпекового дискурсу є «безпека».

Основними учасниками інституційного дискурсу є представник інституту (агент) та особа, що звертається до нього (клієнт). У сфері національної безпеки безпосередніми учасниками дискурсу-представниками інституту є насамперед співробітники державних органів безпеки, а також особи, залучені до конфіденційного співробітництва з ними. У сфері міжнародної безпеки учасниками-агентами є співробітники міжнародних безпекових організацій, а в сфері корпоративної безпеки – співробітники компаній та структур, що надають безпекові послуги.

Клієнтами цього дискурсу можна вважати тих, чію безпеку агенти безпекового дискурсу забезпечують. Антропоцентрична модель сучасних суспільних практик передбачає, що першочерговою метою будь-яких безпекових дій є безпека людини як члена суспільства і громадянина держави, яка і є *реальним* клієнтом безпекового дискурсу. Однак у різних сферах безпекової діяльності безпека людини забезпечується опосередковано. У такому випадку *безпосередніми* учасниками-клієнтами безпекового дискурсу виступають особи, що у системі державних органів чи міжнародних організацій відповідають за реалізацію відповідно національних інтересів або спільних інтересів національних держав. Якщо безпека людини і суспільства залежить від захищеності матеріальних об'єктів – як наприклад екологічна безпека – ...безпосередніми учасниками-клієнтами дискурсу також виступають особи, відповідальні за функціонування цих об'єктів. У корпоративній сфері учасниками-клієнтами безпекового дискурсу є власники та/або керівники підприємств.

Важливими учасниками безпекового дискурсу можна вважати представників сил, що створюють загрози безпеці. У національній сфері до них можна віднести представників розвідувальних органів інших країн, членів злочинних і терористичних угруповань, а в корпоративній сфері – членів злочинних угруповань, а також конкурентів, що можуть нанести шкоду компанії. Представників цих сил можна назвати *контрагентами*.

Для повного опису безпекового дискурсу як соціолінгвістичного феномена у подальших розвідках необхідно дослідити інші компоненти, що його характеризують: хронотоп, цінності, стратегії, матеріал, прецедентні тексти, дискурсивні формули.

Література:

1. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.
2. Копитко М.І., Ільків Ю.І. Основи безпекової діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № 4 (60). С. 195–201.
3. Маслова Т.Б. Типологія наукового дискурсу в сучасній мовознавчій парадигмі. *Англїстика та американїстика*. 2013. Випуск 10. С. 39–43. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/234437927.pdf>
4. Мовчун Є. С. Особливості перекладу українською мовою німецького комерційного Інтернет-дискурсу: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Київ, 2010. 19 с.
5. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
6. Фостяк В.І. Безпекова діяльність та безпековий потенціал підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 3(202). С. 114–119.
7. Франчук В. І., Пригунов П. Я., Мельник С. І. Безпекова діяльність: системний підхід. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 154–163.